

ANONİM ORTAKLIKTA ESAS SERMAYE ARTIRIMI KARARLARININ İPTALİ DAVASINDA SÜRE VE BİR YARGITAY KARARI

Prof. Dr. Erdoğan MOROĞLU(*)

1. GİRİŞ

Anonim ortaklıkta genel kurul kararlarına karşı, alındıkları tarihten itibaren 3 aylık hak düşürücü süre içinde iptal davası açılabilir (TTK. md.381/I).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 26.11.1993 tarih ve E. 1993/3400, K.1993/7766 sayılı, henüz yayınlanmamış kararıyla anılan 3 aylık hak düşürücü süre hükmüne esas sermaye artırımı kararlarının iptali davası bakımından bir istisna getirmiştir. Söz konusu karara göre, TTK.nun 392/I. md.sinin yollamasıyla esas sermaye artırımına da uygulanacak olan 299/VI. md.si hükmü gereğince, esas sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararlarının iptali davası ancak esas sermaye artırımının ticaret siciline tescili ve ilâmından itibaren 1 aylık hak düşürücü süre dolmadan açılabilecektir. Bu 1 aylık süre geçmiş ise, genel kurulun artırım kararını almasından itibaren 3 aylık hak düşürücü süre henüz geçmemiş olsa bile, artık kararın iptali dava edilemeyecektir.

Böylece, Yüksek Daire genel (bütün) olarak sermaye artırımı işlemlerinin hükümsüzlüğüne (butlanına) ilişkin davayı takiben, bu işlemler kapsamında olan sermaye artırımı kararının iptali davasını da TTK.nun 299. md.sinin son fıkrasında öngörülen 1 aylık hak düşürücü süreye bağlamıştır. Benimsediği yorum ve gerekçeleri terketmemesi halinde Yüksek Dairenin esas sermaye artırımı kapsamında olan tüm işlemlerle ilgili davaları ve bu arada artırım kararlarının yokluk veya butlanının tesbiti davaları ile TTK.nun 391/389. ve 390. md.leri hükümlerine aykırılıktan kaynaklanan ve esas sermaye artırımının askıda hükümsüzlüğünün tesbitini amaçlayan davaları da aynı hak düşürücü süreye tâbi tutacağını beklemek hatalı olması gerekir.

(*) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

2. YARGITAY 11.HD.NİN 26.11.1993 tarih ve E.1993/3400, K.1993/7766 sayılı KARARI

Yüksek Dairenin oyçokluğu ile (2'ye karşı 3 oyla) alınmış ve henüz yayınlanmamış olan kararı şöyledir :

YARGITAY İLÂMI

Taraflar arasındaki davadan dolayı Kayseri Asliye 1. Hukuk Mahkemesince verilen 8.2.1993 tarih ve 805-44 sayılı hükmün temyizden tetkiki davacılar vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla dosyadaki kağıtlar okundu gereği konuşulup düşünüldü.

Davacılar vekili, müvekkillerinin ortağı olduğu davalı şirketin 29.7.1992 tarihinde yapılan olağanüstü genel kurul toplantısında TTK.nun 368. maddesinde öngörülen toplantıya davet süresine uyulmadığını ve bu nedenle TTK. 381. maddesinin 1. fıkrası, 1. bendi gereğince toplantıya davetin usulü dairesinde yapılmadığından ve gündemin gereği gibi ilân edilmediğinden iptalinin gerektiğini, toplantıya çağrı mektuplarının TTK. 368. maddesinde öngörülen şekilde nama yazılı hisse sahiplerine gönderilmediğini, toplantıya katılmaya yetkili olmayan şahısların toplantıya iştirak ettiklerini, bu nedenlerle yasaya aykırı olarak toplantı yapıp karar alındığını ileri sürerek 29.7.1992 tarihli genel kurul toplantısının ve toplantıda alınan kararların iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı vekili, 29.7.1992 tarihli olağanüstü genel kurul toplantısında şirket sermayesinin 20 milyar liraya çıkarıldığını, genel kurul toplantısının sermaye artırımını gayesiyle yapıldığını, bu konudaki anasözleşme değişikliğinin mahkemece tesciline karar verilerek Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinin 28.8.1992 tarihli sayısında ilân edildiğini, bu davanın TTK. 299/son maddesinde 1 aylık süre içinde açılmadığını, toplantıya davet ve ilânının yasaya uygun olarak yapıldığını savunarak davanın reddini istemiştir.

Mahkemece iddia, savunma ve dosyada toplanan delillere nazaran davalı şirketin 29.7.1992 tarihinde yapılan olağanüstü genel kurul toplantısında şirket sermayesinin 2.200.000.000 liradan 20 milyar liraya çıkarılmasına karar verildiği, kararın 28.8.1992 tarihli Ticaret Sicili Gazetesinde ilân edildiği, davanın TTK. 392. maddesi yollamasıyla aynı yasanın 299/son maddesine göre 1 aylık süre içinde açılmadığı gerekçesiyle süre yönünden davanın reddine karar verilmiştir.

Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir.

Anonim şirketlerde sermaye artırımını işlemlerine karşı yasal başvuruların TTK. 392. maddesinin atıf yaptığı 299. maddesi hükmünce Ticaret Siciline tescil ve ilânından itibaren 1 aylık hak düşürücü süreye tabi olduğu yo-

lundaki uygulama dairemizin içtihatları doğrultusunda yerleşmiş bir nitelik almıştır.

Sermaye artırım işlemleri 28.8.1992 tarihinde tescil ve ilân edildiğinden ve dava 27.10.1992 tarihinde açıldığından 1 aylık dava süresi geçirilmiş, ancak sermaye artırımına ilişkin genel kurul toplantısı ve karar alınması 29.7.1992 tarihinde vaki olduğundan iptal davası TTK. 381. maddesine göre 3 aylık yasal süre içinde açılmış bulunmaktadır.

Bu durumda süresinde açılmış olan iptal davasının incelenip incelene-meyeceği münakaşa konusu olmaktadır.

Sermaye artırım işlemleri yönünden Anonim Şirketlerin kuruluş işlemlerine atıf yapılmış olduğuna göre, sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararı alınıp 299. maddedeki işlemler yerine getirildikten sonra tasdik için mahkemeye başvurulacaktır. 299/4 fıkrası hükmünce mahkeme, en geç 1 ay içinde sermaye artırım işlemini tasdik etmek durumundadır. Ne 392. ne de 299. maddelerinde mahkemenin genel kurul kararının iptali için belirlenen 3 aylık sürenin geçmesini gözetmesi ve beklemesi gerektiğine dair bir hüküm bulunmadığı gibi, 395. maddede tescil ve ilân için yine genel kurul kararından itibaren 3 aylık sürenin bekleneceğine dair bir hüküm mevcut değildir.

Bu hukuki durum karşısında, şayet 381. maddedeki 3 aylık süre dolmadan tescil ve ilân yapılmış ise ve ilândan itibaren 1 aylık dava sukutu hak süresi geçmiş ise, artık geriye dönerek genel kurul kararının incelenmesine girişilecek midir? Tescil ve ilân ile yeni çıkarılan hisse senetleri satışa arz edilmiş olduğundan satın alacak üçüncü kişilerden, 1 aylık kesinleşme süresini gözönünde bulundurmalarını beklemek mümkün ise de 3 aylık iptal davası süresini de gözetmelerini bekleme doğru olur mu?

Üç aylık süre içinde dava açıldığı ve genel kurul kararı iptal edildiği takdirde iyiniyetli 3. kişilerin zarara uğramaları bahis konusudur. Bu durum ise hukuk güvenliği yönünden sakınca yaratır.

Genel kurul kararının iptaline ilişkin 3 aylık süre geçmeden tescil ve ilân yapılmaması bir çözüm olarak düşünülebilirse de, bu husus ancak bir yasal düzenleme ile sağlanabilir.

Sermaye artırımının tescil ve ilânından itibaren 1 aylık sürenin uygulanacağı kabul edilmiş olması karşısında genel kurul kararına karşı başvuru süresi geçmemiş olsa dahi, artık geriye dönülerek genel kurul kararının incelenmesi uygun olmayacağından uygulanan yerel mahkeme kararının onanması gerekmiştir.

SONUÇ : Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı yerel mahkeme kararının ONANMASINA, 19.000.-TL. temyiz ilâm harcından peşin harcın

mahsubu ile temyiz edenden alınmasına, 26.11.1993 tarihinde oy çokluğuyla karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye	Üye
Nejat Özkan	G. Eriş (M)	I. Ulaş	I. Demirkarın	C. Özaydın (M)

3. KARARIN ELEŞTİRİSİ

Yargıtay 11.HD. nin esas sermaye artırımı kararlarının iptali davasını TTK.nun 299. md.sinin 6. fıkrasında öngörülen 1 aylık hak düşürücü süreye bağlayan yorumuna ve gerekçelerine aşağıdaki nedenlerle katılabilmek mümkün değildir.

a) Bir kere, kuruluş hükümlerine genel yollama yapan ve TTK.nun 299. md.sinin 6. fıkrasındaki 1 aylık hak düşürücü süre hükmünün sermaye artırımı kararlarının iptali davasında da uygulanması gerektiği konusunda Yüksek Daire tarafından yegâne hukuki dayanak olarak gösterilen TTK.nun 392. md.sinin 1. fıkrası metni 1 aylık hak düşürücü süre hükmünün esas sermaye artırımı kararlarına uygulanabilmesine hukuken imkân vermemektedir.

Gerçekten, TTK.nun 392. md.sinin anılan 1.fıkrasında "Umumi heyet yeni hisse senetleri çıkarmak suretiyle esas sermayenin çoğaltılmasına karar verdiği takdirde..." denilmek suretiyle, genel kurulun artırım kararı dahil olmak üzere bir kısım artırım işlemleri açıkça kuruluş hükümlerine yapılan yollama dışında tutulmuştur⁽¹⁾. Genel kurulun artırım kararını kuruluş hükümleri dışında tutmuş olan Türk Ticaret Kanunu'nun, bu kararların iptali davasını TTK.nun kuruluşu ilişkin 299. md.sinin 5. ve 6. fıkraları hükümlerine tâbi tutmuş olduğunu ileri sürebilmek doğal olarak mümkün değildir.

b) İkinci olarak, Yüksek Daire'nin TTK.nun 392/I. maddesinin "Umumi heyet yeni hisse senetleri çıkarmak suretiyle esas sermayenin çoğaltılmasına karar verdiği takdirde anonim şirketlerin kuruluşuna ait hükümler cari olur." diyen hükmünden hareketle kuruluş hükümlerini ve özellikle TTK.nun 299. md.si hükümlerini doğrudan ve en geniş bir şekilde uygulaması doğru değildir. Yüksek Daire'nin kabulünün⁽²⁾ aksine esas sermaye

(1) Bkz. MOROĞLU E., Anonim Ortaklıkta Esas Sermaye Artırımı, 1972, s. 18 dipnotu No. 31.

(2) Yargıtay 11. HD.nin 19.4.1985 gün ve E.85/158, K. 85/2344 sayılı kararında açıkça "...Anonim Ortaklıkta esas sermaye artırımı ortaklık bakımından "ek kuruluş" niteliğindedir. Ortaklığın kuruluşuna ilişkin hükümler sermaye artırımında da uygulanır..." denilmiştir (Bkz. BATİDER, C.XII, S. 4, s. 155 vd.; MOROĞLU E./MOROĞLU N., Notlu-İçtihatlı TTK ve İlgili Mevzuat, 3.Bası, 1992 s. 197); 11.HD.nin incelememize konu olan 26.11.1993 tarih ve E.1993/3400, K. 1993/7766 sayılı kararında da "Sermaye artırımı işlemleri yönünden anonim şirketlerin kuruluş işlemlerine atıf yapılmış olduğuna göre..." denilmek suretiyle aynı görüş değişik şekilde tekrarlanmıştır. Doktrinde aynı görüş için bkz. HİRŞ E.E., Ticaret Hukuku Dersleri, 3.Bası 1948, s. 269, Nr. 281; ARSLANLI H., Anonim Şirketler, C.I-II, 1960, s. 108-109.

artırımı "kısmî veya ek kuruluş" niteliğinde olmayıp bir anasözleşme değişikliğidir. Bu nedenle kanunun somut (belli) yollama yaptığı haller dışında kuruluş hükümleri esas sermaye artırımının ve kapsadığı diğer işlemlerin niteliğine uygun düştükleri ölçüde ve özel bir düzenlemenin bulunmadığı hallerde uygulanmalıdır⁽³⁾. Aksi halde TTK. nun sistemine ters sonuçlara yolaçması kaçınılmaz olacaktır. Örneğin, genel kurulun sermaye artırım kararının iptali davasının TTK.nun 392/I. md.si yollamasıyla 299. md. hükmüne tâbi tutulması halinde, şirket alacaklılarının da artırım kararları aleyhine iptali davası açabilmelerine cevaz verilmiş olacaktır ki, bu husus TTK.nun sistemine aykırıdır. Çünkü, genel kurul kararları pek müstesna haller dışında sadece ortaklık içi ilişkide hüküm doğururlar ve alacaklıları hukukten bağlamazlar.

Ayrıca, artırım kararının iptali davasının TTK.nun 299. md.si hükmüne tâbi tutulması halinde, TTK.nun 381. md.sindeki iptal nedenleri yerine anılan hükmün 5. fıkrasındaki sınırlı geçersizlik nedenlerinin uygulanması gerekecektir ki bunu hukukten kabul edebilmek mümkün değildir.

Yine anonim ortaklıkta imtiyazlı paylar varsa, TTK.nun 391/389. md. lerine göre sermaye artırım kararı bu tür payların sahip veya temsilcilerinin oluşturacakları özel kurulların kararlarıyla onanmadıkça infaz edilemez, yâni askıda hükümsüzdür. Bu hükümsüzlüğün her zaman ileri sürülebileceği Yüksek Daire tarafından da kabul edilmektedir⁽⁴⁾. Ancak, Yüksek Dairenin yukarıki yorumu esas alınır, artırımın ticaret siciline tescil ve ilâmından itibaren 1 aylık hak düşürücü süre geçtikten sonra imtiyazlı pay sahiplerinin onama kararı almadıkları, bu kararın yok sayılması gerektiği veya bâtil olduğu artık ileri sürülemeyecektir. Pay sahiplerine genel kurul toplantısı için davet yapılmaksızın veya toplantıda Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiseri bulundurulmaksızın alınan bir sermaye artırım ve imtiyazlı paysahipleri kurulu kararına müsteniden ve bu kurulun onama kararı olmaksızın, her nasılsa tescil ve ilân edilen bir sermaye artırımının 1 aylık hak düşürücü süre geçtikten sonra geçerli sayılması hukukten fevkalâde sakıncalı olduğu

(3) Bu konuda geniş açıklamalar için bkz. MOROĞLU E., Anonim Ortaklıkta Esas Sermaye Artırımı, 1972, s. 12 vd. ve özellikle s. 16 vd. Aynı Yazar, Anonim ortaklıkta Esas Sermaye Artırımının Butlanı Davası ve Bir Aylık Hak Düşürücü Süre, BATİDER, C.XIII, S. 2, s. 3 vd.

(4) Örneğin, 11.HD.nin 5.5.1975 gün ve E.75/1516, K.75/3138 sayılı kararında "...TTK.nun 389 ve 391 md.leri emredici nitelikte olduğundan...özel kurul kararı olmadıkça genel kurulun sermaye artırılmasına ilişkin kararı hüküm doğuramaz, yâni infaz olanağı düşünülemez (EMOROĞLU A., Anonim Ortaklıkta Esas Sermaye Artırımı, s. 54-55..." (Bkz. YKD. C. II, S. 9, s. 1319-1320); 11.HD.nin 7.10.1983 gün ve E. 83/3577, K.83/4119 sayılı kararında "...Esas sermaye artırılmasına ilişkin kararların infaz olunmaları, (imtiyazlı) paysahiplerinin yapacakları özel toplantıda onaylanmaları ile mümkündür...TTK.nun 391. md.sinde öngörülen bu husus emredici bir nitelik taşımaktadır..." (Bkz. YKD. C.X, Sayı 2, s. .255); 11.HD.nin 20.1.1986 gün, E.85/5903, K.85/7427 sayılı kararında "...İmtiyaz tek bir payda olsa bile, bu tek paysahibinin de genel kurulun kararının infazı için onaması zorunludur....İmtiyazlı paysahipleri yönünden onanmayan genel kurul kararları askıda kalır ve uygulama olanağı kazanamaz..." (Bkz. BATİDER, C.XIII, S. 1, s. 166 vd.).

gibi Yüksek Dairenin yokluk, butlan ve askıda hükümsüzlük konusundaki kökleşmiş içtihatlarına da aykırıdır.

c) Öte yandan, genel kurul kararlarının iptaline ilişkin özel hüküm niteliğinde olan TTK.nun 381.md.sinde iptal davası için "sarahaten" 3 aylık hak düşürücü süre öngörülmüş iken, TTK.nun 392/I.md.sinin "delâletiyle" TTK.nun 299. md.sinin son fıkrasındaki 1 aylık hak düşürücü hükmüne itibar edilmesi de yorum kurallarına açıkça aykırıdır. Bu tutumun yol açacağı kabul edilemez hukuki sonuçlara yukarıda işaret etmiş bulunuyoruz.

d) Ayrıca, TTK.nun iptal davalarına "delâleten" uygulanmak istenen 299. md.sinin 5. ve 6. fıkraları hükümleri de bütün olarak **kuruluş işlemlerinin** geçersizliğine ilişkin olup, uygulamada genellikle tercih edilen âni usulde kuruluş işlemleri arasında bir genel kurul ve kararı da sözkonusu değildir. Böylece, TTK.nun 299.md.sinin anılan hükümleri, kendisine bütünüyle yabancı bir hukuki işleme uygulanmış olmaktadır ki, bu da yorum kurallarına aykırıdır.

4. Sonuç olarak, Yüksek Dairenin TTK.nun 392. md. sinin 2. fıkrasında öngörülen butlan davasını takiben⁽⁵⁾, esas sermaye artırımı kararlarının iptali davasını da TTK.nun 299. md.sindeki 1 aylık hak düşürücü süreye tâbi tutan yorum ve uygulaması Türk Ticaret Kanunu'nun 391/I. ve 381 md.leri hükümlerine açıkça aykırı olduğu gibi, hukuki yorum kurallarına da aykırıdır.

(5) Bu konudaki eleştiriler için bkz. MOROĞLU E., Anonim Ortaklıkta Esas Sermaye Artırımının Butlanı Davası ve Bir Aylık Hak Düşürücü Süre, BATİDER, C.XIII, S. 2, s. 3-9